

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ivdx Magistrtvs Senator

Zype, Franciscus van der

Antverpiæ, 1633

Cap. III. De Institutione Iuuentutis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14280

eam recuperare, si se fordibus abstinerint, iudicatum à senatu Sabaudia refert Anton. Fab. in Cod. suo l. 9. tit. 28. definit. 1.

33.
De Collegiis artificum.

Verumenimverò ciues ortu & professione viliores, intra vrbes præsertim artificiis, opificiis plerique sunt addicti, quæ vt probè magis exercentur, atque ignara plebs minùs eorum operis, rebùve per emptionem communicatis decipiatur, in collegia redigi solent; quæ statutis professioni suæ idoneis infidas operas coërceant, improbas merces deiciant. quâ procul dubio ratione è Republica est eiusmodi collegia haberi. sic Numa Romæ omnis generis opificum, quin & mercatorum collegia instituit; & secutis temporibus promota sunt. l. vn. de priuil. corporat. & titulis aliquot sequent. C. l. 11. alioquin paucis admodum in causis huiusmodi corpora sunt concessa. l. 1. D. quod cuius. vnivers.

34.
De eorum statutis.

Possunt ergo qui ius collegij habent in iis statuere, quæ arti suæ exercendæ idonea sunt, eamque in rem iurisdictione & castigatione modicâ vti in contumaces, dum ne aliquid ex publica lege corrumpant, l. fin. C. de Iurisdic. l. fin. D. de colleg. vt si quid statuunt de monopolis, quæ damnat lex vn. C. de monopol. de immoderatis comestationibus, multâ in eas exigendis, epulis aduenticiis, inopibus etsi peritis in collegium non recipiendis, de opere alteri commisso ab altero non implendo, si decreta euulgent quæ non à maiori parte præsentium ordinata sunt, qui omnes vocari debent si extra professionem suam quidpiam ordinent, aut in alios qui de collegio non sint.

G A P V T I I I.

De institutione iuuentutis.

1.
Institutio infantie in omnem ætatem prodest aut obest.

Post gentis condicionem, naturamque cõgnitam adhibenda ars est, eaque principio ætatis. quare qui salutem Reip. curandâ habent, non minimû illius fundamentû esse credant institutionem iuuentutis, virtutes aut vitia; quibus tenera ætas affueuerit, simul adolefcunt, & in omnem deinceps ætatem adhærent. seruat odorẽ testa quo recens est imbuta. si affueuerint pueri iurgiis, litibus, pugnis, neque ars naturam emendare studuerit, cum prouectiores erunt, iisdem vitiis Remp. turbatû ibunt, materiam mutabunt, ingeniû non mutabunt, paruis assuetum, magnis inferent: & qui de crepundiis olim decertarunt, summam Reip. arrodent, affligent, atterent: & feræ

seræ tunc erunt monitiones, cum ætas non amplius flexilis erit, & qui non est emendatus surculus, arbor corrigi non poterit, nisi per excisionem. Bona itaque iuuentutis educatio atque institutio, ad Reip. salutem, mala ad euerfionem quàm maximè spectat. Aristoteles, lib. 5. Polit. c. 9.

Ad hanc rem scitè Liuius l. 7. Parua sunt hæc, sed parua ista non contemnendo maiores nostri maximã hanc Rem fecerunt. atq; ita qui Reip. præsumunt in primis cõmendatam habere debent institutione iuuentutis; etiam infantiũ, quorũ etfi cura ante omnes tangat parentes, tamen cum illi desunt officio, Resp. est parens, & qui hanc curã illorũ vice supplere debeat. sed & maximè succedit in hoc officium, cum illi iam sint adultiores; quibus iam scholæ aperiendæ sunt. Et quoniam ad exemplum magiltri formantur plerumque discipuli, deligendi sunt in primis probi & docti, qui iuuentuti præficiantur. vt sanè Perse olim iuuentuti Principes proposuere, Xenophon lib. 1. Phæd. doctores legis à Moysè, Aãrone, Iosophat, constituti sunt.

Præfecturam scholarũ Carolus Magnus sacerdotali ordini attribuit. Ludouic. Pius, & Lothar. gymnasiolorum magistrorũ Episcopis. Choppin. monast. l. 1. tit. 2. n. 8. Eadem Eugenius statuit, in Synodo c. de quibusdam 37. dist. vt censores essent morũ iuuentutis, & magistrorum. eosque constituerent quorum inculcata esset vita, mores iustæ reprehensionem non obnoxij, & peritiæ minimè vulgaris. Fons enim, vt rectè Plutarchus, & radix virtutis est, institutio proba. vt què agricolæ stirpibus pedamenta apponunt; sic probi magistri accuratis præceptis, admonitionibusq; adolescentibus suffulciunt, vt mores recti inde germinet. Quod quantã diligentiam elaborandum sit, probat Trid. ses. 23. c. 18. & accuratè scripsit Dauid Lindanus affinis meus libello de Instit. hominis. sed & iussit Carolus IV. in Bulla aurea tit. 26. inter cætera quibus imperium regi ac sustineri putauit, vt illustrium Principum filij ab anno saltem septimo exteris etiam linguis erudiantur. & in Rep. Romana multis priuilegiis insigniores viri ad docendũ prouocati sunt. Theod. sanè & Valent. C. de prof. lib. 12. eos qui ad viginti annos sedulo docendi labore peruenerint, comitiã honorarunt, immunitate etiã inuitabantur, nec intra cum seq. C. de profes. salaria opima ex publico percipiebant, l. 2. l. magist. 7. C. eod. l. 4. in fine de decretis ab ordine faciend. Grammatici, Rhetores, Philosophi, Medici, & numero quidẽ competentem l. si duas 6. §. 1. & seq. D. de excusa. tutor. d. l. 1. Centena sextertia Vespasianus constituit, vt in eo Tranquil. quã summã

Q 2

aiunt

2.

Adeoq; &
ad curam
Magistra-
tus perti-
net

3.

Eligendi
apud præce-
ptores.

4.

Ea cura
iam olim
Ecclesiasti-
cis com-
missa.

5.

Honoribus
& lautis
stipendiis
præcepto-
res inui-
tandi.

aiunt conficere bis mille quingentos aureos nostros. & tanto fauore studia promouebantur, vt quod eorum professoribus erogari mandabatur, ad nullū exemplum trahi posset, neque vllis aliis honorarium ex publico constitui. *l. vnic. C. de præb. salar. & si decernebatur, decretum tanquam ambitiosum aut in gratiam alicuius factum rescindebatur, l. 4. de dec. ab ord. fac.* aut irritum fiebat. Legum verò professores alibi quàm Romæ in Capitolio, & Constantinopoli, & Beryti docere non poterant, *in præm. digestorū. §. hæc autem tua. l. vnic. C. de stud. lib. urb. Rom.* hodie sanè viliter nimis professores habentur, ob exilia quæ à Rep. præstantur stipendia. *Dat. census honores.*

6. Alia per lucem quoad studia curanda. Quamobrem ante sæculum alterum penes solos monachos litteræ delituerant, ventumque erat ad extremam barbariem, donec liberalitate quorundam Principum cœperunt litteræ reuiuiscere, & successit *Societas Iesu*, quæ tum ad pietatē, tum ad eruditionem apertis iuuentuti scholis egregiè duxit. quod institutum latiùs euoluit *Consen. polit. lib. 4. c. 6. 8. 10. sed & eod. lib. rectè docet magno delectu ad artium liberalium, & Scientiarum studia admittendos esse discipulos c. 7. c. 11. Professores scientiarum in honore habendos c. 9. Professoribus & studiosis priuilegia danda, & qualia, c. 14. quæ data sunt à Pontificibus & Principibus c. 15. qualia Rebuf. 180. collegit quæ d. c. 15. per epitomen referuntur. Academies & Gymnasia publica instituenda c. 13. gradus & honores legitimè conferendos eruditis, eosque magnificiendos, c. 16. litterarum studium non obesse politicæ prudentiæ, siue togatæ, siue militari, c. 12. Grammaticam c. 8. Poësim c. 19. Eloquentiam solutæ orationis discendâ: Philosophiam Reip. vtilem c. 23. studium Logicæ, Physicæ, Metaphysicæ, Matheseos, c. 24. Medicinæ, c. 25. promouendum. sed priora quidem omnia tamquam introductiones ad altiores scientias diriguntur. ad Remp. verò capesendam Iuris prudentia lapis est angularis. ea docet iudicia, vrbium, prouinciarumque regimina, subsidiis aliarum scientiarum iuuatur valdè, & ornatur; & eloquentiæ quidem non parum, sed maximè historiarum cognitione. in quibus discitur, & cernitur prudentia; ex moralium dogmatum inquisitione, Christianis ac sacris, Prou. & Salomon. & Ecclesiastici, Psalmographi, aliisque libris, sed & gentiliū philosophorum, quorum doctrinam tamquam ab iniquis possessoribus vendicamus, & inius nostrum redigimus *c. dominus declarauit. 1. q. 1.**

Hisce omnibus disciplinis academix aperiendæ sunt; quibus

bus numquam orbis caruit, vt Lipsius in *Lou. c. 6. l. vn. C. de stud. lib. Urb. Rom. l. 11. Confen. d. l. 4. c. 13.* quæque semper magnatibus inter primas curas fuerunt. atque adeò earum confirmatio ad iura maiestatis relata, & quatenus ad spiritualia spectant, Papæ reseruata. Et insignis consideratio est de rebus & personis academiam constituentibus, dignitate Rectoris, & Cancellarij, Collegiis, facultatibus, Professoribus, de honoribus scholasticis, eorum antiquitate, potestate, gradibus (qui tamē non dissolutâ facilitate tribuendi, non nisi ritè emeritis: ne cruda adhuc studia in forum propellant, ne audaciâ pro sapientia vtantur, ne initiatos se credant, cùm tantùm in vestibulo sapientiæ hæserunt, & vilescat honos sic vulgatus) de studiosis qua tales sunt, eorumq; priuilegiis, de iurisd. acad. emica, tribus ludicibus studiosorum, an academicus criminalem habeat, an territorio inhærentem, ad quem ab eo prouocetur. quæ omnia non nemo tractat.

Academiarum ratio etiam exemplo Lacedæmoniorum commendatur; qui inuentum extra sinum maternum, extra domum paternam instrui volebant. excitant alieni vultus sui aliorumque notionē, domestica quibus semper assueuerint iuuenes, veterum fouent; quare & studiosos etate nonnihil maturiori peregrinari consultum est. *In terram alienigenarum gentium pertransiet. Eccles. c. 9. domi nascuntur Hectores, foris fiunt Vlysses. vt illius est commendatio, qui mores hominum multorum vidit & vrbes.* Peregrinatio tamen finem eum habeat, vt mores hominum videantur, non tantùm vrbes, castella, sepulcra, amphiteatra, templa, palatia, columnę, statuę, ruinę; sed & vt dignoscantur genij, & leges populorum, vt ea notitia in Reip. utilitatem deinde conuertatur. Lipsij epistola ad Phlip-pum Lanoyum. ideoque potius ad eos populos diuertant iuuenes, qui cultioribus sunt moribus, à quibus aliquid disci possit, quod in rem nostram vertatur. quâ tamen cautione peregrinandum & quo fructu pleniùs apud eos requirendum est qui eam rem ex professo tradunt. Perpetua esse peregrinatio non debet, vt nec studia: sed suo tempore circumscripta, vt Heluidij Prisci apud Tacit. 4. *Hist. ingenium illustre altioribus studiis iuuenis admodum dedit, non, vt plerique, vt nomine magnifico segne ortiù velaret, sed quo firmior aduersus fortuita Remp. capefferet. nam sæpè quemadmodum omnium rerum, sic literarum quoque intemperie laboramus. non vitæ sed scholæ discimus.* Sen. ep. 107. inde sequitur turpis affectatio literarum, doctrinæque ostentatio.

8:
Peregrinatio.